

H. A. Plenter
Brink 1
NL 8381 BE Vledder, Drenthe
Netherlands

HOE DE BELANGRIJKSTE SCHRIJVER VAN NEDERLAND ZIJN MONUMENT KREEG



statue [Multatuli](#) on Torensluis, made by
Hans Bayens.

(Over Eduard Nico Ivan Piet Hans Henk & Erna; drie schrijvers en vier leraren)

In het Utrechts Nieuwsblad van 13 november 1985 stond weer de column van Nico Scheepmaker en zijn column sloeg je niet over. Het onderwerp was Multatuli en zijn beroemdste en belangrijkste boek uit de Nederlandse literatuur: Max Havelaar, dat 125 jaar daarvoor was verschenen. Nico Scheepmaker verbaasde zich er over dat alle pogingen om een Multatuli monument op te richten mislukt waren. In 1951 had het Multatuli genootschap een algemene oproep in de kranten geplaatst. De bekende professor Garmt Stuiveling had een radiopraatje gehouden met dezelfde oproep. Daar waren twee giften op binnen gekomen: een anonieme gever stuurde vijf gulden en de Vrijdenkers Radio Omroep een tientje. Nico hoopte dat Nederland nu bijna honderd jaar na de sterfdag van Multatuli wél over de brug zou komen.

Henk Plenter las de column en dacht meteen aan de mogelijkheid een kollekte te houden op de lustrumreünie van de school waar hij leraar Engels was: Het Nieuwe Lyceum in Bilthoven. Rektor Karel Jongtien gaf toestemming, het schoolbestuur zegde verdubbeling van de opbrengst toe. Na afloop van de reünisten-bijeenkomst in de Theresiakerk in Bilthoven stond Henk samen met zijn geliefde Erna Jansen, docent biologie, allebei met een plastic emmer ‘Multatulimonument’ te roepen.

Niemand gaf. Pas toen wat los kopergeld in de emmer was beland en het geroep werd ondersteund met gerammel van klinkende munt ging het beter. Iemand mompelde: ‘Multatuli zou zich in zijn graf omdraaien als hij wist dat er in de kerk voor hem werd

Henk A. Plenter Brink 1 8381 BE Vledder, Drenthe, Netherlands
Tel (int + 31) 0 52 1-38 33 52

Fax (int + 31) 0 52 1-38 33 54

www.museums.vledder.nl

gekollekteerd', maar liet wel een niet rammelend biljet van 25 achter. Dat stimuleerde anderen ook niet krenterig te wezen. Het eindresultaat viel niet tegen. Er zat elfhonderd gulden in de emmers. Met de beloofde verdubbeling door het bestuur zou dat nog flink hoger worden. (Is overigens nooit gebeurd; er zal wel een bestuurslid dwars hebben gelegen.) Ook de leerlingen zouden nog kunnen bijdragen.

Er werkte aan Het Nieuwe Lyceum nog een bewonderaar van Multatuli, de jonge Neerlandikus Piet van Winden. Piet was oud-leerling van Professor Hans van den Bergh, de voorzitter van het Multatuli Genootschap. Later zou Piet bekend worden als de bekendste antikwaar van Nederland, Aioloz in Leiden, gespecialiseerd in Reve manuskripten. In al zijn klassen en in die van Henk en Erna werd aan de leerlingen gevraagd om een gulden van hun zakgeld te offeren. Een investering die ze voor de rest van hun leven in staat zou stellen trots te zijn op het standbeeld van onze beroemdste schrijver.

In Henks gymnasium-2 klas zat Kaja, zoon van het schrijversechtpaar Ivan Wolffers en Marion Bloem. Kaja, hoe jong hij ook was, had al het een en ander van Multatuli gelezen. Hij was echt een fan en praatte er thuis over. De volgende dag kreeg Henk een briefje van vader Ivan, die er wat moeite mee had dat scholieren zouden moeten goedmaken wat volwassenen in bijna 100 jaar niet voor mekaar hadden gekregen. Er moest maar eens gebrainstormd worden over een bijdrage van volwassen Nederland.

Een paar dagen later zaten in Americain aan het Leidseplein in Amsterdam bij elkaar Nico Scheepmaker, Ivan Wolffers met zijn uitgever Prometheus, Hans van den Bergh (een vrij bekende Nederlander, als woordvoerder van het Republikeins genootschap, als oprichter van het Amsterdams Studenten Cabaret en oud redakteur van Propria Cures). Ook aanwezig waren Piet van Winden en Henk Plenter, leraren van Het Nieuwe Lyceum Bilthoven.

Er werd besloten de aktie onder scholieren voorlopig niet uit te breiden, maar een idee van Ivan Wolffers uit te voeren. Hij zou alle bekende schrijvers van Nederland vragen hun reacties op Multatuli op te sturen. Die zouden worden gebundeld in een reuzenpocket uitgegeven door Prometheus. De opbrengst daarvan zou het bedrag opleveren waarvan beeldhouwer Hans Bayens betaald zou kunnen worden.

Ivan zou ze allemaal aanschrijven. Nico zou met zijn columns proberen te steunen. Prometheus zou zorgen voor het drukken van het boek, het ontwerpen van de omslag, het papier tegen zo laag mogelijke prijs. De aktie onder scholieren zou voorlopig niet worden uitgebreid tot een landelijk gebeuren.

De maanden daarna was vooral Ivan Wolffers actief. Hij schreef de 'honderd bekendste schrijvers' aan om te vragen om hun bijdrage in de vorm van een tekstuele reactie. Hij was zo aardig om ons leraren enkele kopieën van de antwoorden te sturen. Zoon Kaja, nu jaren later directeur van Nickelodeon, bracht ze mee naar school. 's Avonds in bed, als de repetities en de proefwerken gekorrigeerd waren, las ik ze Erna voor. Hella Haasse deed mee, Jan Siebelink ook, Willem Frederik Hermans deed mee, met twee afwijzingen, leuk genoeg om later wel in het boek te worden opgenomen. Maar Maarten 't Hart vond het maar niks. Multatuli was een aansteller, een opschepper die te veel Frans in zijn boeken stopte en te weinig natuur, te weinig geuren, die bovendien zijn vrouw slecht behandelde. Maar hij moest

Henk A. Plenter Brink 1 8381 BE Vledder, Drenthe, Netherlands
Tel (int + 31) 0 52 1-38 33 52

Fax (int + 31) 0 52 1-38 33 54

www.museums.vledder.nl

wel toegeven dat Woutertje Pieterse een heel geestig boek is.

Ivan Wolffers wist wel bij Maarten voor mekaar te krijgen dat deze negatieve kijk op Multatuli in de bundel mocht worden opgenomen. Hij schreef Maarten 't Hart: u hebt mijn vrouw leren kennen toen u met twee schrijfsters onlangs gesigneerd hebt in Arnhem, Maarten schreef terug: als uw vrouw is dan beklag ik u, als Marion Bloem uw vrouw is dan benijd ik u.

Het werd zo een leuk boek met als titel: 'Er is niets poëtischer dan de waarheid. Schrijvers over Multatuli'. En omdat iedereen afzag van welke vorm van beloning dan ook, kwam het benodigde bedrag van 80.000 gulden op tafel. Op een zaterdag in mei 1987 werd het beeld onthuld door koningin Beatrix. Op de TV zagen we prominent in beeld Hans van den Bergh. In Wikipedia staat in zijn profiel: *Als voorzitter van het Multatuli Genootschap zette Van den Bergh zich onder meer in voor het oprichten van een [standbeeld](#) van [Multatuli](#)...*

Een dag later kwam ik in het winkelcentrum van Bilthoven Ivan Wolffers tegen en ik vroeg hem of hij wist dat het monument onthuld was en of hij erbij had mogen zijn. Toen bleek dat hij niet was uitgenodigd, zei ik dat ik dat een schande vond. Ivan reageerde sussend; het maakte hem niks uit. Het ging om Multatuli en niet om hem.



☞ Standbeeld van Multatuli op de Torensluis over het [Singel](#) in [Amsterdam](#), onthuld door koningin [Beatrix](#) in 1987; buste van [Hans Bayens](#), belettering van [Gerrit Noordzij](#).

Jaren later stonden Erna en ik in het gangpad van een Boeing die ons naar Madeira had gebracht. Achter ons stond iemand die mij vaag bekend voorkwam. Wie was dat ook weer? En ineens wist ik het; Hans van den Bergh, de voorzitter van het Multatuligenootschap. Ik

Henk A. Plenter Brink 1 8381 BE Vledder, Drenthe, Netherlands
Tel (int + 31) 0 52 1-38 33 52

Fax (int + 31) 0 52 1-38 33 54

www.museums.vledder.nl

sprak hem aan; Weet u nog van Americain, Nico Scheepmaker, Ivan Wolffers en die twee leraren van Het Nieuwe Lyceum In Bilthoven? Het bleek, toen in dat korte gesprek daar in dat gangpad, dat dit nogal ver was weggezakt,.

Enkele dagen daarna waren Erna en ik aan het wandelen langs een van de vele levada's. Bijna iedere tourist op Madeira wandelt langs de levada's. Irrigatiekanalen met een smal paadje erlangs. Vaak langs rotswanden en steile afgronden. We sloegen een hoek om, een dennenbos in. En wie zaten daar op een houtstapel? Hans van den Bergh en zijn vrouw. 'Mogen we even bij jullie komen zitten?' Vooral mevrouw Van den Bergh vond dat gezellig. Een hartelijke, vriendelijke vrouw, die het ook onbegrijpelijk vond dat Ivan niet bij de onthulling van het monument was uitgenodigd. Of ze later haar man nog eens aan de tand heeft gevoeld over hoe zoiets nou had kunnen gebeuren kan men slechts vermoeden. Dat komt mogelijk nog eens in zijn memoires.

Henk Plenter, Vledder (Saxonia) 12 aug. 2010